

Катерина ГОРОДЕНСЬКА,
доктор філологічних наук,
професор,
Інститут української мови
НАН України

НОВІ ЯВИЩА ТА ПРОЦЕСИ В УКРАЇНСЬКОМУ СЛОВОТВОРЕННІ НА ТЛІ СЛОВОТВІРНИХ НОРМ

УДК 811.161.2'373.611'613

У статті схарактеризовано нові явища в українському словотворенні, спричинені глобалізаційними впливами, і динамічні процеси, пов'язані зі взаємодією варіантних словотворчих суфіксів та з утвердженням національних зразків творення слів, оцінено відповідність їх нормам української літературної мови.

Ключові слова: словотворення, словотвірні норми, словотвірні варіанти, словотворчі суфікси, запозичення, складні слова, абрєвіатури.

Українські мовознавці у своїх дослідженнях зафіксували нові вживання морфологічних і синтаксичних одиниць, зміни у творенні простих і складних слів, тобто все те, що з'явилося в українській мовній практиці двох останніх десятиріч, чого не фіксували граматичні описи української мови в попередні періоди.

Нові явища і процеси в українському словотворенні зумовлені значною мірою позамовними чинниками, зокрема глобалізаційними впливами, активними запозиченнями до лексики та галузевих терміносистем української мови, змінами суспільно-політичного характеру в Україні, пробудженням національно-мовної свідомості української еліти, піднесенням культурного рівня населення тощо, а також мовними чинниками, насамперед розгортанням внутрішньомовних процесів, спрямованих на зміцнення автохтонних словотвірних варіантів та збереження самобутності національного словотворення.

Аналізові нових словотвірних явищ, спричинених глобалізаційними впливами, процесів освоєння новітніх запозичень нерідко бракує критичної лінгвістичної оцінки, об'єктивності, фахових рекомендацій щодо потреби та доцільності вживання їх. Дослідники переважно констатують лексико-словотвірні інновації, але не намагаються допомогти мовцям збагнути негативні впливи деяких запозичень і утворених за їхнім зразком нових похідних слів на лексичну та словотвірну підсистему української літературної мови, не формують національних пріоритетів у словотвірному освоєнні запозичень. Саме тому в українських засобах масової інформації двох останніх десятиріч, різних соціолектах і в живомовній стихії набули значного поширення похідні одиниці, що суперечать не лише словотвірній нормі, а й граматичній системі української літературної мови. Зокрема, під впливом глобалізаційних тенденцій українську мовну практику заповнили нові складні одиниці (безпосередні запозичення й новотвори), що поєднують два іменники, перший із яких виражає атрибутивне значення. Вони є наслідком перенесення на ґрунт української мови словотвірної моделі англійської мови, пор.: *бізнес-новини, бізнес-справа, бізнес-захоплення, бізнес-ідея, бізнес-освіта, бізнес-школа, бізнес-кола, бізнес-контакти, бізнес-планування, бізнес-видання, бізнес-кореспонденція, бізнес-етикет, бізнес-кредити, бізнес-партнер; тіар-дійство, тіар-вітвір,*

тіар-прорив, тіар-кампанія, тіар-операція, тіар-пропозиція, тіар-публікація, тіар-менеджер, тіар-фахівці, тіар-заходи, тіар-хитроїці; інтернет-видання, інтернет-часопис, інтернет-послуга, інтернет-голосування, інтернет-трансляція, інтернет-зв'язок, інтернет-адреса, інтернет-версія, інтернет-лекція, інтернет-переказ, інтернет-залежність, інтернет-спільнота, інтернет-розвідка; медіа-життя, медіа-підтримка, медіа-програма, медіа-аналітика, медіа-трибуна, медіа-стиль, медіа-школа, медіа-група, медіа-працівник, медіа-текст. Багато з таких іменників уже зафіксовано в орфографічних словниках, незважаючи на те, що вони деформують системно зумовлену граматичну норму української літературної мови виражати атрибутивність за допомогою прикметника – спеціалізованого засобу реалізації ознаковості та обмежують відіменникове творення прикметників, що дає підстави констатувати їхній деструктивний вплив на українське прикметникове словотворення. Замість початкових означальних іменникових компонентів *бізнес-, тіар-, інтернет-, медіа-* в названих та інших складних утвореннях слід уживати спільнокореневі з ними прикметники *бізнесовий, тіарівський, тіарний, інтернетний, інтернетовий, інтернетівський* (у мовній практиці ще не спостерігаємо чіткості, послідовності в сполучуваності цих спільнокорневих прикметників з іменниками), *медійний* або ж синонімічні за значенням прикметники на зразок *комерційний, вигідний, підприємницький, прибутковий* (до *бізнесовий*), *міжмережевий* (до *інтернетний*) чи абрєвіатуру ЗМІ (до *медійний*) та інші засоби, пор.: *бізнесові (комерційні) новини, бізнесова (комерційна, вигідна, прибуткова) справа, бізнесові захоплення, бізнесова ідея, бізнесова освіта, бізнесова школа, бізнесові кола, бізнесові (вигідні) контакти, бізнесове планування, бізнесові видання, бізнесова кореспонденція, бізнесовий етикет, бізнесові кредити, бізнесовий партнер; тіарівське дійство, тіарівський витвір, тіарівський прорив, тіарівська кампанія, тіарівська операція, тіарівська пропозиція, тіарівська публікація, тіарівські заходи, тіарівські хитроїці; інтернетне (інтернетівське) видання, інтернетний (інтернетівський) часопис, інтернетна послуга, інтернетне голосування, інтернетна трансляція, інтернетний (міжмережевий) зв'язок, інтернетна адреса, інтернетівський (інтернетовий) сайт, інтернетна лекція, інтернетний переказ, інтернетна за-*

лежність, інтернетна спільнота, інтернетна розвідка; медійне життя (життя ЗМІ), медійна підтримка (підтримка ЗМІ), медійна програма (програма ЗМІ), медійна аналітика, медійна трибуна, медійний стиль (стиль ЗМІ), медійна школа, медійна група (група ЗМІ), медійний працівник (працівник ЗМІ), медійний текст і т.д.

Зі словотвірною нормою конфліктує чимало лексичних запозичень з англійської мови, які безпідставно освоєні українською мовною практикою як складні іменники, що їх пишуть через дефіс, хоч вони не є в українській мові юкстапозитами, утвореними з двох самостійних іменників без сполучного голосного. Серед них такі, як *біг-борд*, *біг-мак*, *біч-волейбол*, *боди-білдинг*, *боди-білдер*, *боді-гард*, *боді-арт*, *веб-майстер*, *веб-портал*, *веб-сайт*, *веб-сервер*, *веб-сторінка*, *веб-форум*, *дайв-послуги*, *екзит-пол*, *кіндер-сюрприз*, *мас-медіа*, *мас-спектрометр*, *нон-стоп*, *нон-фініто*, *он-лайн*, *піт-лайн*, *плей-оф*, *плей-мейкер*, *прайм-тайм*, *прайс-лист*, *прес-реліз*, *прес-тайм*, *прес-центр*, *секонд-хенд*, *спа-центр*, *спа-лікування*, *спа-догляд*, *фітнес-клуб*, *фітнес-центр*, *фітнес-зал*, *фітнес-програма*, *фітнес-політика*, *фітнес-тренінг*; *хард-рок* та ін. Вони порушують і чинні орфографічні норми (правила) про правопис складних слів через дефіс. Щоправда, деяким із них окремі друковані видання та автори намагаються надати правильного словотвірного оформлення, яке відповідає нормі української орфографії писати такі слова разом. Серед них – *бігборд*, *бігмак*, *бодибілдинг*, *бодибілдер*, *бодигард*, *онлайн* та ін. Проте в останніх виданнях орфографічного словника української мови переважає написання їх через дефіс, за винятком слова *офшор*.

Непростою, неоднозначно не розв'язаною і зі словотвірною, і з правописною поглядом вважаємо проблему статусу тих запозичень, які поповнили склад морфем української мови, що вказують на інтенсивний чи крайній вияв ознаки, високий рівень професійності, майстерності тощо. Вони є функціональними аналогами таких уже словотвірно освоєних іншомовних префіксів (у деяких авторів – префікс-соїдів), як *супер-*, *гіпер-*, *архі-*, *екстра-*, *ультра-* й українських префіксів *над-*, *за-*. До найуживаніших нових словотвірних морфем, що виражають інтенсивність, належать *топ-*, *віп-*, *бліц-*, *біт-*. Усупереч сформованій в українському словотворі традиції писати префікси інтенсивності разом ці їхні аналоги в нових запозиченнях та новотворах пишуть і досі через дефіс (пор.: *топ-менеджер*, *топ-красуня*; *віп-зал*, *віп-ложа*, *віп-клієнт*, *віп-стоянка*; *бліц-вікторина*, *бліц-диктант*, *бліц-запитання*, *бліц-опитування*, *бліц-новини*, *бліц-інтерв'ю*, *бліц-зустріч*, *бліц-конкурс*, *бліц-огляд*, *бліц-передплата*, *бліц-пошта*, *бліц-ремонт*, *бліц-режим*, *бліц-коментар*; *біт-кафе*), що спричинило непослідовність у словотвірному освоєнні однотипних за словотвірним значенням похідних одиниць, пор.: *супермодель*, але *топ-модель*, *суперстиліст*, але *топ-стиліст*, *суперложа*, але *віп-ложа*. Це означає, що названі нові запозичення і похідні з ними утворення досі вживають у формі, не пристосованій до традицій словотвірної системи

української літературної мови, що суперечить також орфографічній нормі писати їх разом з наступним словом. Нові словотворчі форманти зі значенням інтенсивності ознаки, високої професійності потрібно однаково писати з раніше запозиченими префіксами, що виражають те саме словотвірне значення.

У сучасному українському словотворенні порушені й норми оформлення нових мішаних аббревіатур, перша частина яких є скороченою прикметниковою основою (*поп-* від *популярний*, *еліт-* від *елітний*, *економ-* від *економічний*, *секс-* від *сексуальний*, *штрих-* від *штриховий*) чи синонімічного певний прикметникової основи (*арт-* і *мистецький*), а друга – цілим іменником, тому що їх пишуть через дефіс, пор.: *поп-гурт*, *поп-співак*, *поп-музика*, *поп-культура* (замість *попгурт*, *попспівак*, *попмузика*, *попкультура*), *еліт-клас*, *еліт-клуб*, *еліт-меню* (замість *елітклас*, *елітклуб*, *елітменю*), *економ-клас*, *економ-пропозиція* (замість *економклас*, *економпропозиція*), *секс-послуги*, *секс-перевертень* (замість *секспослуги*, *сексперевертень*), *штрих-код* (замість *штрихкод*), *арт-бізнес*, *арт-ринок*, *арт-галерея*, *арт-майстерня*, *арт-студія*, *арт-центр*, *арт-конкурс*, *арт-симпозіум*, *арт-форум*, *арт-формат*, *арт-педагог*, *арт-дилер* (замість *артбізнес*, *артринок*, *артгалерея*, *артмайстерня*, *артстудія*, *артцентр*, *артконкурс*, *артсимпозіум*, *артфорум*, *артформат*, *артпедагог*, *артдилер*), *поп-арт*, *соц-арт*, *аудіо-арт*, *відео-арт*, *фан-арт* (замість *попарт*, *соцарт*, *аудіоарт*, *відеоарт*, *фанарт*). За чинним «Українським правописом» (К.: Наук. думка, 2007, § 25, 4 а, с. 36) усі складноскорочені слова треба писати разом. На жаль, ці неправильно оформлені аббревіатури, що поширилися в мовній практиці українських засобів масової інформації та в деяких професійних групах, досить швидко зафіксували орфографічні й тлумачні словники української мови, тобто їх уже кодифіковано.

Нові процеси в українському словотворенні двох останніх десятиріч засвідчує взаємодія варіантних словотвірних засобів, насамперед суфіксів. В іменниковому словотворенні вона виявилася у функціонуванні словотвірних суфіксів на означення особи за видом діяльності, особи – виконавця певної дії, що є для неї професійним заняттям, особливо в нових галузевих терміносистемах. І це логічно, адже в українській літературній мові назву особи за видом діяльності (та й за іншими ознаками) можна утворити, як відомо, за допомогою двох-трьох рівноправних словотвірних суфіксів, зокрема *-ач*, *-ник/-льник*, *-ець*, *-ар* та ін. Професійна мова та мовна практика українських засобів масової інформації презентує варіантні найменування осіб із цими суфіксами, пор.: *обмірювач*, *обмірник*, *обмірювальник*, *обмірляльник*; *натирач*, *натиральник*. Звичайно, варіантне вживання таких найменувань осіб за виконуваною дією – явище тимчасове. Український, передусім професійний, соціум вибере одну з варіантних назв і кодифікує її як нормативну, інші назви або вийдуть з ужитку, або зазнають функціонально-стильової диференціації.

У прикметниковому словотворенні спостерігаємо взаємодію словотвірних типів відносних спільнокоренових прикметників, утворених від

новітніх іменникових запозичень за допомогою словотворчих суфіксів **-ов-** та **-н-**, пор.: *дайджестовий* і *дайджестний*, *дефолтовий* і *дефолтний*, *інтернетовий* і *інтернетний*, *снікерсовий* і *снікерсний*. Проте, як засвідчує мовна практика, ширші функціональні можливості в словотвірному типі із суфіксом **-ов-**, він переважає в прикметниках, утворених від ново-запозичених англіцизмів на **-инг/-інг** (пор.: *демпінговий*, *кастинговий*, *рейтинговий*, *холдинговий*) та від односкладових іншомовних основ (пор.: *брендовий*, *сленговий*, *блзовий*) [4; 56, 57].

До мови української преси журналісти намагаються повернути багато з тих прикметників на **-овий**, які вживали в українській мові 10–30-х рр. минулого століття. Їх використовують як варіантну форму до кодифікованої в літературній нормі форми із суфіксом **-н-**, пор.: *парадовий* і *парадний*, *оперовий* і *оперний*, *полюсовий* і *полюсний*, *аеропортовий* і *аеропортний*, *гранітовий* і *гранітний*, *структуровий* і *структурний* та ін. [5; 248–250]. Актуалізація словотвірного варіанта відносних прикметників із суфіксом **-ов-**, на думку деяких дослідників, поки що обмежена, бо «зумовлена певною мірою мовною практикою західної діаспори, а також тенденцією до дистанціювання від російської мови» [5; 250].

Паралельно із зазначеними внутрішньомовними процесами словотвірного вноормування відбуваються й інші процеси, спрямовані на вилучення похідних одиниць, що були поширені в українській мовній практиці та зафіксовані у словниках під впливом російської мови в радянський період. Тут уже йдеться не про взаємодію варіантів та вибір одного з них, а про лінгвістичне оцінювання словотвірних типів з погляду їхньої характерності для української літературної мови, тобто нормативності. Ці процеси кваліфікують як вияви тенденції до націоналізації, чи автохтонізації, спрямованої на збереження національної словотвірної специфіки [4; 55], історично сформованих зразків творення похідних слів. В українському словотворенні двох останніх десятиріч її простежуємо у свідомому відмежуванні від словотвірних типів, спільних із словотвірними типами російської мови або поширених в українській мові під впливом чи тиском російської. Прикладом слугують назви осіб за видом діяльності чи іншими ознаками із суфіксами **-ник** та **-щик/-чик** на зразок *електронник* і *електронщик*, *комп'ютерник* і *комп'ютерщик*, *мажоритарник* і *мажоритарщик*, *розмітник* і *розмітчик* та ін. Дехто з дослідників кваліфікує назви на **-ник** як національні варіанти російських варіантів чи синонімів на **-щик/-чик** [4; 55], інші вважають, що назви осіб із цими суфіксами в українському словотворенні перебувають у «відношеннях взаємозаміщення», проте перша форма більш притаманна українській мові, друга – характерна ознака творення іменників – назв осіб за видом занять у російській мові [5; 130]. Якщо вони характерні для різних мов, то не можуть бути пов'язані відношеннями взаємозаміщення, тобто варіантними відношеннями. У сучасному українському мовознавстві набула поширення думка, що іменники на **-чик/-щик** з'явилися в староукраїнській мові XIV–XV ст. як запозичення з російської мови [8; 84], [7; 61, 62, 79], проте матеріали

писемних пам'яток зазначеного періоду дали підстави деяким дослідникам констатувати, що окремі іменники із цим суфіксом з'явилися на ґрунті української мови значно раніше, ніж у російській [1; 94], що вони були навіть продуктивними в історії української мови, зокрема в XV–XVII ст., що зумовлено впливом не тільки російської, а й польської мов [1; 97], однак суфікс **-щик/-чик** не витримав конкуренції з продуктивними суфіксами **-ець**, **-ин**, **-ник**, **-ач** і опинився на периферії словотвірної системи української мови, а потім зовсім був витіснений [1; 98].

У 50–80-х рр. минулого століття орієнтування на продуктивні словотвірні типи російської мови спричинило поширення і в українській мові, насамперед у її галузевих терміносистемах, значної кількості іменників на **-щик/-чик**, багато з яких зафіксували орфографічні та галузеві термінологічні словники. І це відбувалося всупереч кваліфікації іменників із цим суфіксом у працях зі словотвору української літературної мови та в лінгводидактичних виданнях як непродуктивного чи малопродуктивного словотвірного типу, за яким нові слова не утворюються на українському ґрунті [7; 61, 62, 79]. Саме це дає підстави говорити не про природну взаємодію суфіксів **-щик/-чик** і **-ник** у II половині XX ст., а про спровоковану конкуренцію між ними і, зрештою, про словотвірну псевдоваріантність.

Інший приклад зміцнення національного словотвірного варіанта ілюструє словотвірний тип із суфіксом **-ець** (у формі чоловічого роду) / **-ць** (у множині), за яким утворені назви осіб за місцем народження чи проживання, або назви жителів від назв населених пунктів. Дослідники вважають цей суфікс основним в українській мові, тому що його здавна, ще в актовій мові XIV–XV ст., використовували для утворення назв осіб за місцем проживання [3; 80, 81]. Друге місце вони відвели словотвірному типові із суфіксом **-анин (-янин, -чанин)** (у формі чоловічого роду) / **-ан (-ян-, -чан-)** (у множині) [1; 131]. Уживання цих суфіксів залежало насамперед від структури топоніма. Зокрема, суфікс **-ець/-ць** приєднується до топонімів на **-город**, **-град**, **-піль**, **-пілья**, **-ськ**, **-ів/-їв**, **-к**, **-ани (-яни, -чани)**, **-ине**, **-єве**, а суфікс **-анин (-янин, -чанин)** / **-ан (-ян-, -чан-)** – до топонімів на **-иця**, **-чань**, **-ці**, **-цьк**, **-ак**, **-ч** та ін. Проте в радянський період, із 40-х до кінця 80-х рр. XX ст., назви жителів міст на **-ани (-яни, -чани)** конкурували та витісняли спільнокореневі назви на **-ці**, а саме вживали *житомир'яни* замість *житомирці*, *полтавчани* замість *полтавиці*, *бористільчани* замість *бористільці*, *луганчани* замість *луганці* та багато інших. Одні дослідники вбачали в цьому тенденцію до вирівнювання словотвірного оформлення іменників лексико-семантичної групи назв мешканців міст за зразком усталених назв із суфіксом, специфічним для цієї групи [7; 80], інші – вплив аналогії [2; 171, 172]. В історії української мови співвідношення між цими варіантними словотворчими суфіксами в деяких назвах жителів змінювалося, однак абсолютна перевага суфікса **-чан-** у зазначений радянський період – це намагання водноманітнити утворення назв жителів міст у російській та українській мовах. За останні дві десятиріч тенденція до вживання форм на

-ани (-яни, -чани) в писемному вжитку нейтралізовано більше, ніж в усному. Звичайно, цей суфікс залишився в тих назвах, де він умотивований структурою топоніма, де він єдиний, безваріантний з погляду сучасного словотворення, пор.: *княни, львів'яни, харків'яни, вінничани, донеччани* та ін.

Істотних функціональних обмежень останнім часом зазнали віддієслівні іменники із суфіксом **-к-** та активні дієприкметники, які в II половині XX ст. під впливом російської мови, де такі деривати є доволі продуктивними, набули значного поширення, особливо в книжному вжитку, й витіснили з нього відповідно спільнокореневі віддієслівні іменники на **-ння** та віддієслівні прикметники й іменники української мови. Заміна словотвірної типу віддієслівних іменників із суфіксом **-к-** питомим українським словотвірним типом іменників на **-ння** не була миттєвою, вона відбувається поступово, вибірково, причому швидше, активніше в писемному різновиді мовної практики, проте й досі не завершилася. Це засвідчують реєстри орфографічних словників української мови, які ще фіксують деякі раніше утворені іменники на **-ка** паралельно зі спільнокореневими іменниками на **-ння**, напр.: *доставка* і *доставлення* / *доставляння*, *знижка* і *зниження*. Очевидне те, що нові віддієслівні іменники зі значенням розгортання дії кодифіковані в словниках відповідно до системної словотвірної норми української літературної мови, тобто як іменники на **-ння**, пор.: *паркування* замість *парковка*, *фільтрування* замість *фільтровка*.

Витіснення активних дієприкметників з різних сфер української мови відбувається ще складніше й повільніше. Як давні книжні запозичення із церковнослов'янської, а пізніше – з російської, вони суперечать системі української літературної мови, сформованої на народній основі. Незважаючи на цю лексико-словотвірну норму, в радянський період намагалися поширити російські активні дієприкметники, передусім у науковому стилі, замість того, щоб відшукувати засоби української мови або створювати їх для вираження потрібних понять. Відповідно до сучасної словотвірної норми активні дієприкметники рекомендовано замінювати різними способами та засобами, насамперед прикметниками із суфіксами **-н-/-івн-**, **-льн-**, **-уч-** (напр.: *організаційний* замість *організуючий*, *руйнівний* замість *руйнуючий*, *вимірювальний* замість *вимірюючий*, *блокувальний* замість *блокуючий*), складними іменниками (напр.: *дорога-дублер* замість *дублююча дорога*; *організація-спонсор* замість *спонсуюча організація*, *фірма-конкурент* замість *конкуруюча фірма*),

іменниками із суфіксами **-ач**, **-ник/-льник**, **-ар**, **-янин** та ін. (напр.: *завідувач* замість *завідуючий*; *командувач* замість *командуючий*; *виконувач обов'язків* замість *виконуючий обов'язки*; *пікетувальник* замість *пікетуючий*; *мітингувальник*, *мітингар* замість *мітингуючий*; *страйкар* замість *страйкуючий*; *вірянин*, *вірник* замість *віруючий*). Їх витісняють насамперед зі словників, але непослідовно, іноді подають сам дієприкметник, нерідко субстантивований на зразок *завідуючий*, і спільнокореневий іменник *завідувач*, що не дає підстав констатувати цілковиту зміну словотвірної норми в українській літературній мові. Ще більше зволікають із заміною активних дієприкметників в українській термінології, вважаючи, що деякі з них просто не можна замінити або від них важко відмовитися, бо вони стисло і точно передають ознаку предмета за виконаною ним дією. Активними дієприкметниками послуговуються і деякі письменники, що дослідники пояснюють по-різному: як ознаку ідіолекту певного письменника, засіб творення ритму і музики вірша, окниження вислову тощо [4; 62]. Це створює розбіжності в дотриманні словотвірної норми в українській літературній мові та в її стильовому різновиді.

У дієслівному словотворенні й освоєнні дієслівних основ іншомовного походження мовна практика заблокувала невластивий українській мові словотвірний тип із суфіксом **-ирува-/-ірува-**. Його залишено лише в деяких дієсловах для усунення омонімії, пор.: *парирувати* і *парувати*.

Отже, нові явища, зафіксовані в українській мовній практиці та у словотвірній структурі української літературної мови двох останніх десятиріч, неоднорідні, а динамічні процеси мають діаметрально протилежний характер: одні з них спрямовані на зміцнення історично сформованих українських словотвірних варіантів, збереження національної ідентичності словотворення, вилучення словотвірних типів російської мови та заміну їх українськими; інші, зокрема ті, що сталися під глобалізаційними впливами, передусім активними лексичними запозиченнями, накиннули їй зразки творення складних слів, аббревіатур та інших похідних одиниць англійської мови, що спричинило обмеження українського прикметникового суфіксального словотворення, порушило традиції творення складних іменників та аббревіатур, тобто деструктивно вплинули на словотвірні норми сучасної української літературної мови. Зазначені порушення зумовили вживання багатьох новітніх запозичень, не адаптованих ні до словотвірної, ні до правописної системи.

Література

1. Білоусенко П. Історія суфіксальної системи українського іменника (назви осіб чоловічого роду) / П. Білоусенко. – К.: КДПІ, 1993.
2. Горпинич В. Слов'янська адектонімія і катойконімія / В. Горпинич. – Дніпропетровськ: Пороги, 2003.
3. Гумецька Л. Нарис словотвірної системи української актової мови XIV–XV ст. / Л. Гумецька. – К.: Вид-во АН УРСР, 1958.
4. Кислюк Л. Сучасна словотвірна норма української мови: мовна практика та кодифікація / Л. Кислюк // Українська мова. – 2012. – № 1.
5. Коць Т. Літературна норма у функціонально-стильовій і структурній парадигмі / Т. Коць. – К.: Логос, 2010.
6. Родніна Л. Варіанти назв осіб за місцем проживання і національністю в сучасній українській мові / Л. Родніна // Славістичний збірник. – К.: Вид-во АН УРСР, 1963.
7. Словотвір сучасної української літературної мови. – К.: Наук. думка, 1979.
8. Токар В. Із історії суфікса *-щик (-чик)* в українській мові / В. Токар // Наукові записки Дніпропетровського університету: зб. наук. праць історико-філол. фак-ту. – 1958. – Т. 64. – Вип. 15.